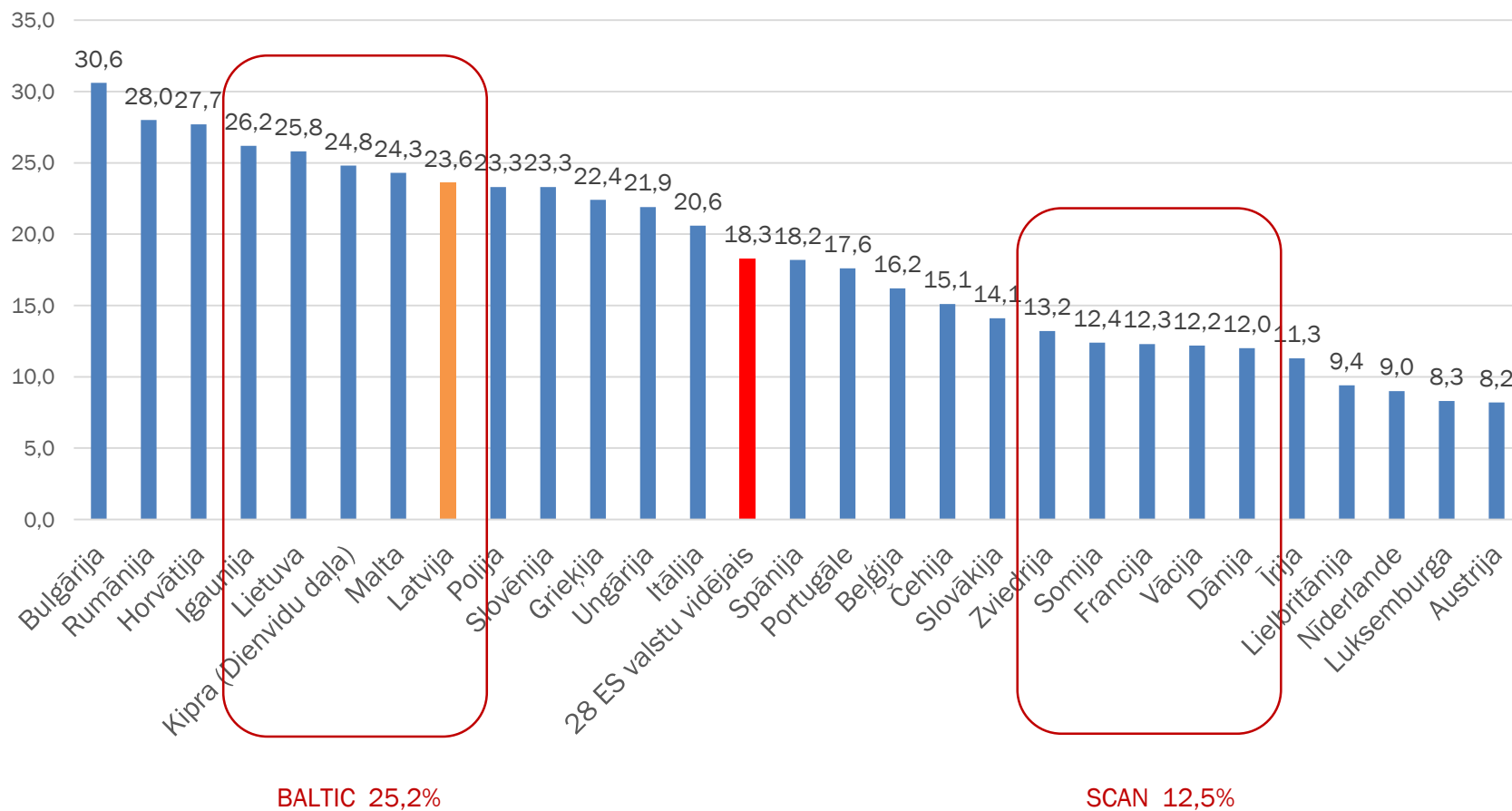

Ēnu ekonomikas ierobežošanas stratēģija
Valsts iestāžu darba plāns ēnu ekonomikas
ierobežošanai
2016. – 2020.gadam

Ēnu ekonomikas apjomi ES, 2015

F.Schneider, Size of the Shadow Economy of 31 European Countries, 2015

Nodokļu Nomaksas Morāle (Tax Morale)

Institucionālie un

Socio-ekonomiskie faktori:

- Ticība demokrātijas institūtiem
- Uzticēšanās valdībai
- Vecums
- Dzimums
- Reliģiskā piederība
- Izglītības līmenis

Izšķirīgie institucionālie faktori:

- Apmierinātība ar publisko pakalpojumu kvalitāti
- Uzticēšanās valdībai
- Korupcijas uztvere

Nodokļu Nomaksas Atbilstība (Tax Compliance)

Ekonomiskās atturēšanas modelis

Sankcijas & Pārlicināšana

Ekonomiskie faktori:

- Nodokļu sistēmas komplicētība
- VID informācijas sistēmu sofistiskācijas līmenis
- Deklarēšanas procedūru vienkāršība
- Iesniedzēja atbildība un potenciālās sankcijas
- Nodokļu audita varbūtības līmenis
- Nodokļu sloga līmenis
- Nodokļu nomaksas neatbilstības sankciju smagums

Vīzija 2020

- Godprātīga nodokļu nomaksa ir Latvijas sabiedrības atbildīga un pašsaprotama rīcības norma
- Latvijas uzņēmējdarbības vidē valda godīga konkurence – to nodrošina gan sabiedrības izpratne un morālie uzstādījumi, gan atbildīgo dienestu konsekventa rīcība
- Ēnu ekonomikas apjoms Latvijā sasniegs Eiropas Savienības vidējo ēnu ekonomikas līmeni

Mērķi 2020

- Pilnīgu nodokļu nomaksas atbilstību par pareizu izvēli uzskata vairāk kā 70% Latvijas iedzīvotāju (SKDS 2014 41%)
- Nodokļu nomaksas atbilstību par akceptējamu un izpildāmu normu uzskata vairāk kā 70 % Latvijas uzņēmēju (A.Sauka 2013 – 64/10%?)
- Ikgadējs būtisks ēnu ekonomikas samazinājums Top 5 ēnu ekonomikas visvairāk skartajās nozarēs. Ēnu ekonomikas ietekme <20% (2014.gads – celtniecība, mazumtirdzniecība, vairumtirdzniecība, pakalpojumi, ražošana. A.Sauka)
- Ēnu ekonomikas apjoms Latvijā sasniedz 18,6%

Seši stratēģijas rīcības virzieni:

Nodokļu nomaksas veicināšana – horizontāla valsts pārvaldes iestāžu darbības prioritāte

Kompleksi risinājumi ēnu ekonomikas visvairāk skarto nozaru rehabilitācijai

Nodokļu nomaksas morāles izmaiņa, caur efektīvu informācijas apmaiņas, komunikācijas un izglītošanas procesu;

Valsts ieņēmumu dienesta un citu kontrolējošo iestāžu kapacitātes stiprināšana

Efektīva strīdu izskatīšanas un sodu sistēma

Efektīva nodokļu politika

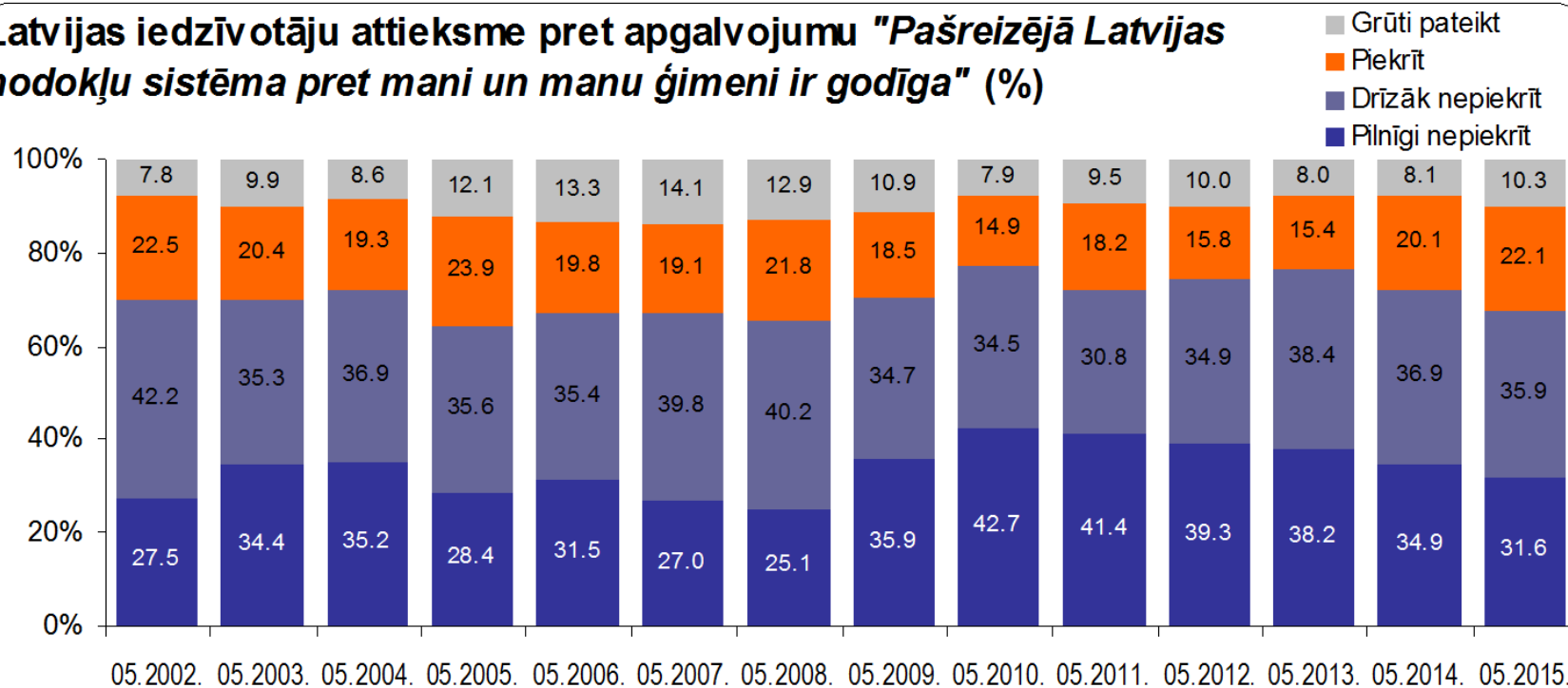
2015.gada būtiskie notikumi:

- Informācijas apmaiņas sistēmas starp Valsts ieņēmumu dienestu un kredītiestādēm par aizdomīgiem darījumiem nodokļu jomā izstrāde
- Prasību pilnveidošana kases aparātu lietošanai
- PVN apgrieztās (reversā) maksāšanas kārtības paplašināšana
- Minimālo valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu noteikšana ar 2017.gadu
- Sankciju mehānisma izstrāde «aplokšņu algu» izmaksātājiem
- VID paplašinātā sadarbība ar nozaru asociācijām nodokļu nomaksas veicināšanai
- Satiksmes ministrijas projekts «ēnu ekonomikas ierobežošana taksometru pārvadājumos»
- VID nozaru pieeja ēnu ekonomikas apkarošanā (autoservisi, zobārstniecība, skaistumkopšana, lietotu auto tirdzniecība).
- VID publicē informāciju par nodokļu maksātāju (komersantu) iepriekšējā gadā samaksāto VID administrēto nodokļu kopsummu;
- Sociāli informatīvā kampaņa **#Nomaksāt**, nevis Nemaksāt!
- Paplašināta nodokļu nomaksas izvērtēšana valsts iepirkumu procesā.

Uzlabojoties ekonomiskajai situācijai pakāpeniski pieaug to iedzīvotāju skaits, kas piekrīt tam, ka nodokļu sistēma ir godīga..... 67% nepiekrīt!

Latvijas iedzīvotāju attieksme pret apgalvojumu "Pašreizējā Latvijas nodokļu sistēma pret mani un manu ģimeni ir godīga" (%)

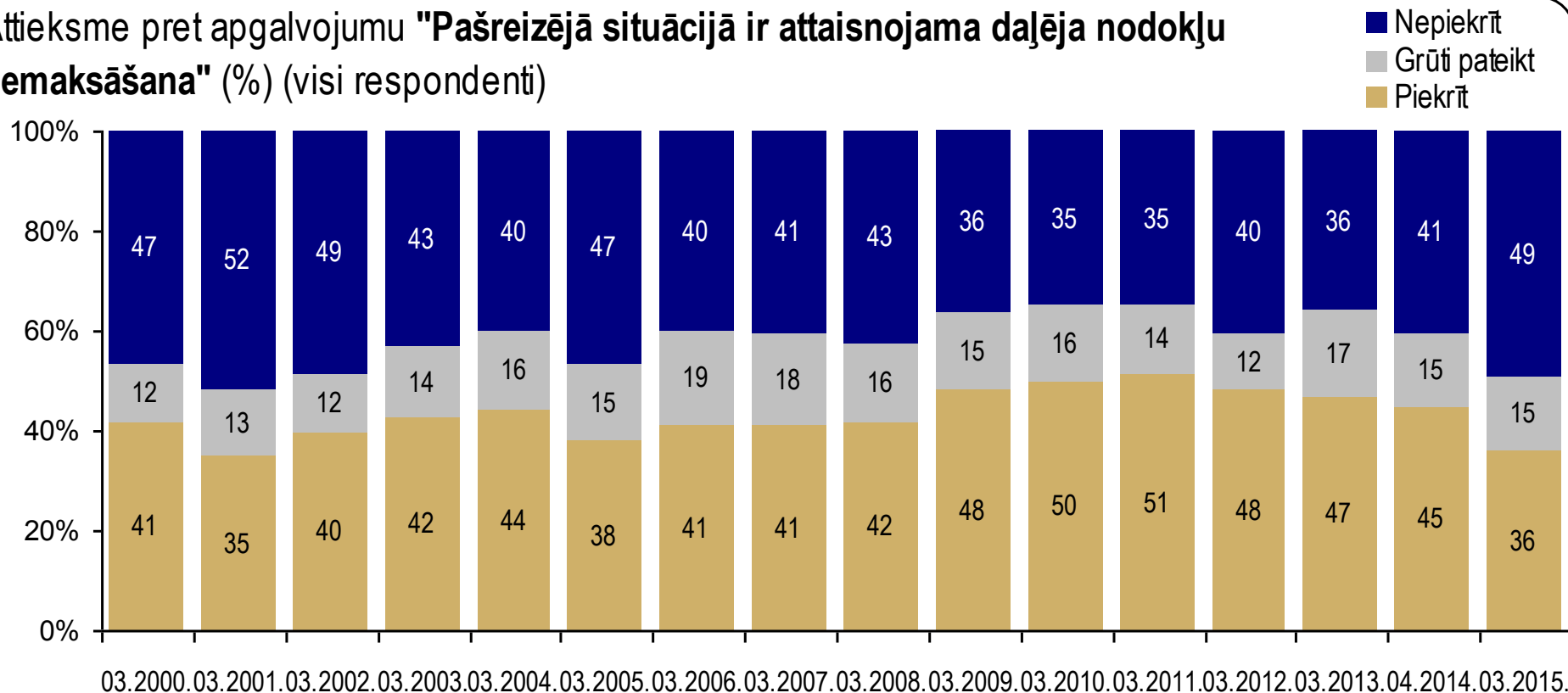

Bāze: visi respondeti, n = vismaz 1000 katrā no aptaujām

Par 9% samazinājies to iedzīvotāju skaits, kuri uzskata, ka daļēja nodokļu nemaksāšana ir attaisnojama

Attieksme pret apgalvojumu "Pašreizējā situācijā ir attaisnojama daļēja nodokļu nemaksāšana" (%) (visi respondenti)

03.2000. 03.2001. 03.2002. 03.2003. 03.2004. 03.2005. 03.2006. 03.2007. 03.2008. 03.2009. 03.2010. 03.2011. 03.2012. 03.2013. 04.2014. 03.2015.

Bāze: Latvijas iedzīvotāji v ecumā no 18 līdz 74 gadiem, n=>1000

SKDS dati

Ēnu ekonomikas ekspozīcija. Nodokļu plaisas definīcija

ĒNU EKONOMIKA

- **Ēnu ekonomika** ir iekšzemes kopprodukts, kas nedeklarēšanas un (vai) nepilnīgas deklarēšanas rezultātā nav uzskaitīts oficiālajā statistikā
- Aprēķina kā kopējo neuztverto darījumu vērtību procentos no IKP

NODOKĻU PLAISA

- **Nodokļu plaisa** ir nedeklarētās un deklarētās, bet nesamaksātās nodokļu summas attiecība pret potenciālo nodokļu masu, kas tiktu aprēķināta un iekasēta pie nosacījuma, ka visi nodokļu maksātāji pilnā apmērā izpilda savas nodokļu saistības
- Aprēķina kā neiekasēto nodokļu ieņēmumu attiecību pret potenciālo iekasējamo nodokļu masu

Nodokļu plaisas novērtējums un prognozes

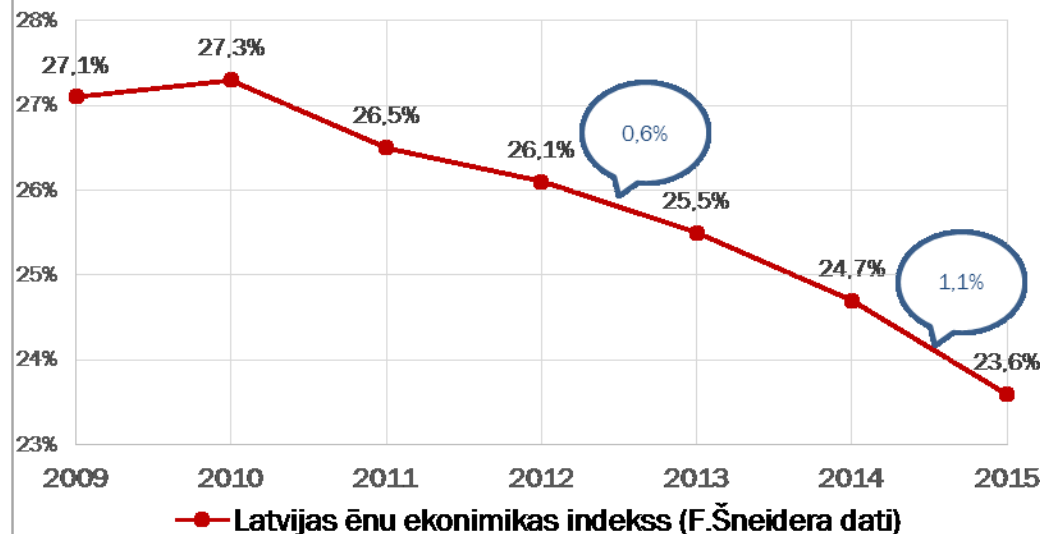
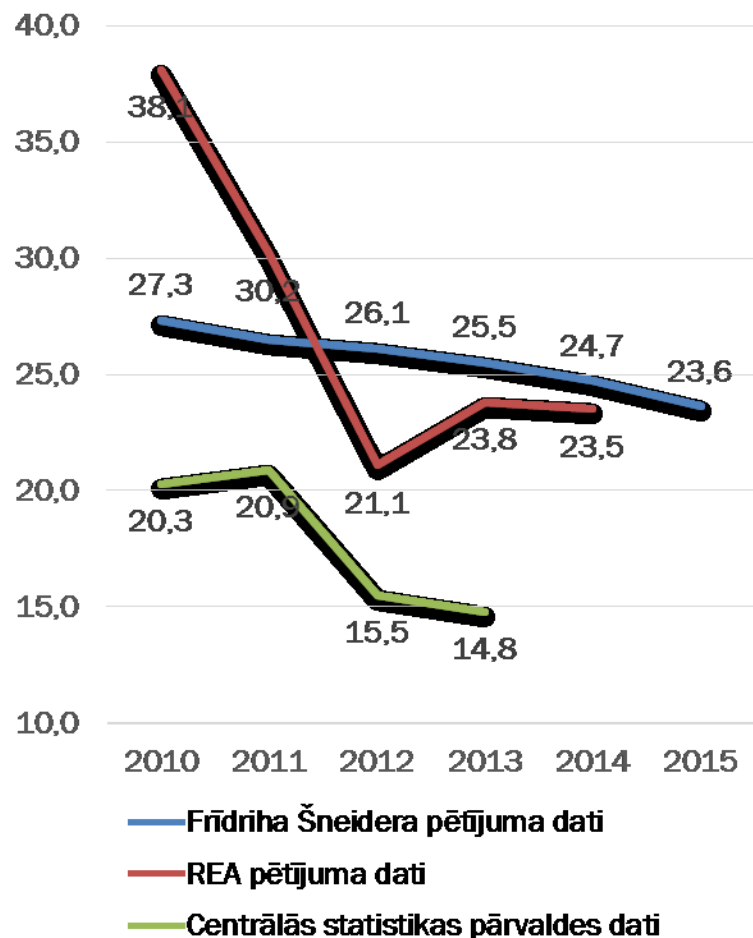
Rādītājs	2013 (faktiski)	2014 (faktiski)	2015 (plāns)	2016 (plāns)	VID aprēķina metode
PVN plaisa	17,8%	16,9%	15,9%	15,0%	Makrometode, izmantojot CSP izlietojuma tabulu (SUT tabulas) datus
VSAOI plaisa	24,9%	22,5%	21,0%	19,5%	Makrometode - fizisko personu iztērētie līdzekļi (CSP mājsaimniecību patēriņš) tiek salīdzināti ar zināmiem finanšu līdzekļu avotiem (VID informācija, bankas, FKTK u.c.)
IIN plaisa	23,6%	21,4%	20,4%	19,0%	
Akcīzes nodokļa plaisa cigaretēm	28,8%	29,1%	27,0%	25,5%	Makrometode, izmantojot KPMG pētījuma <i>Project Sun</i> rezultātus par nelikumīgas cigarešu aprites īpatsvaru
Akcīzes nodokļa plaisa naftas produktiem (dīzeļdegvielai)	11,4%	11,1%	10,5%	9,5%	Makrometode, izmantojot CSDD datus
Akcīzes nodokļa plaisa alkoholiskajiem dzērieniem	x	8,5%	8,0%	7,5%	Makrometode, izmantojot alkohola lietotāju aptaujās norādīto patērēto apjomu, izveidota izlase aprēķinam – pārējie alkoholiskie dzērieni jeb «spirtotie»

	Faktiski aprēķinātie nodokļu plaisu rādītāji
	Plānotie nodokļu plaisu rādītāji

Ēnu ekonomikas ekspozīcija. Kopš 2010. gada ēnu ekonomika Latvijā pakāpeniski, bet konsekventi samazinās

Aplēse par ēnu ekonomikas apjomu Latvijā
2003.-2014.gadā (% no IKP)

Par ēnu ekonomikas mazināšanos liecina ne tikai akadēmiskie pētījumi, bet arī tas, ka pie salīdzināma nodokļu sloga, nodokļu ieņēmumi aug straujāk nekā IKP un PCI

	2013	2014	2015*
IKP	23 222	24 058	24 842
Pret iepriekšējo gadu		3,6%	3,2%
Nodokļu ieņēmumi	6 622	6 931	7 322
Pret iepriekšējo gadu		4,7%	5,6%
Papildu ieņēmumi no ēnu ekonomikas (milj.)		51,5	75,4

* operatīvie dati

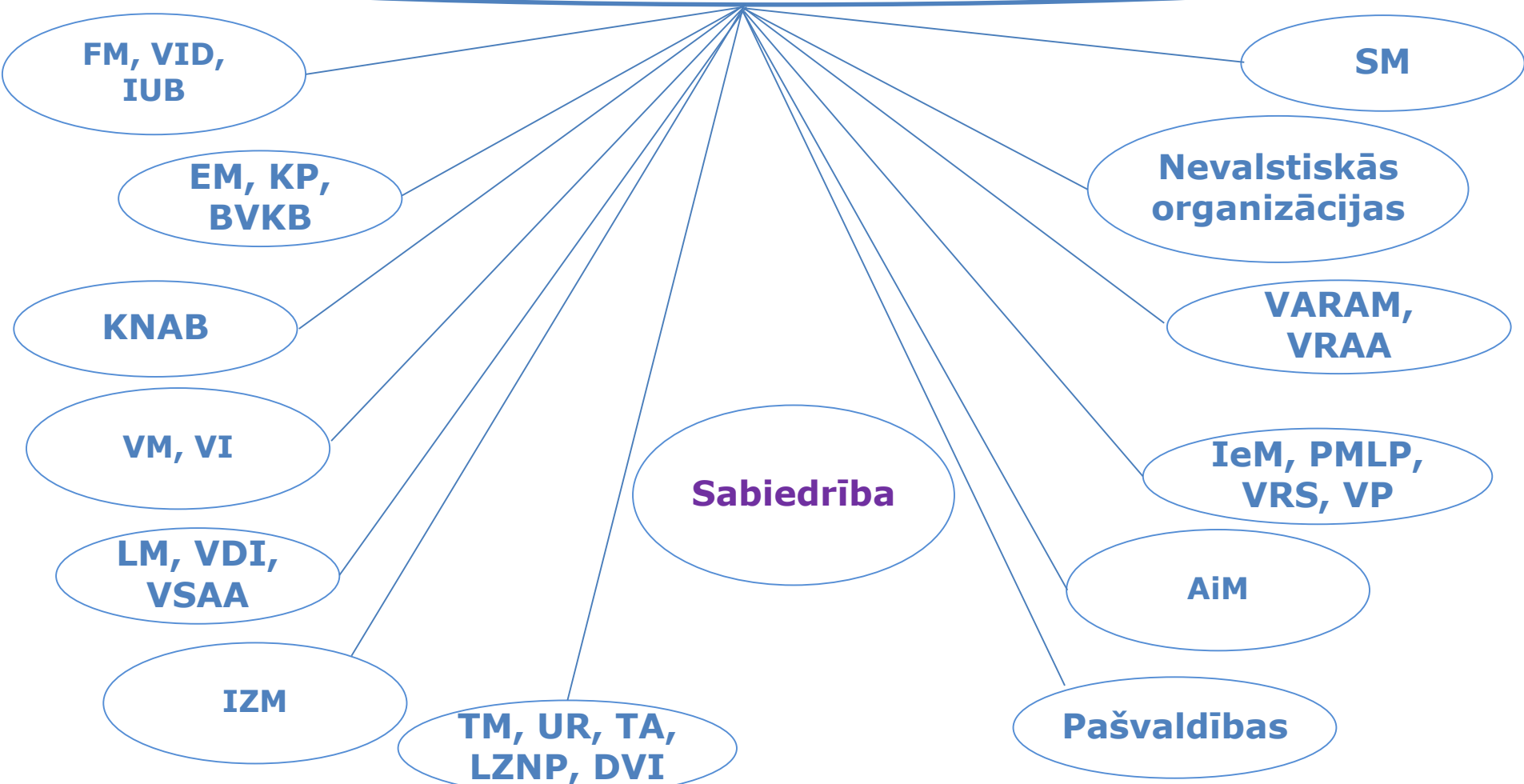

Valsts iestāžu darba plāna ēnu ekonomikas ierobežošanai 2016. – 2020. gadam projekts

Ēnu ekonomikas ierobežošana - kopīgs darbs!

Ēnu ekonomikas apkarošanas padome

Ēnu ekonomikas ierobežošanas koordinācijas struktūra

Definīcijas

Kas ir Valsts iestāžu darba plāns ēnu ekonomikas ierobežošanai?

Plāns ir Valsts ēnu ekonomikas apkarošanas Stratēģijas darbības virziens:

Nodokļu nomaksas veicināšana – horizontāla valsts pārvaldes iestāžu darbības prioritāte;

atbalsta platforma efektīvai valsts iestāžu darbības koordinēšanai attiecīgajā jomā

Kāda ir plāna struktūra?

Plāna struktūras sešas sadaļas atbilst ēnu ekonomikas ierobežošanas stratēģijas prioritārajiem virzieniem

Kā paredzēts kontrolēt plāna izpildi un atjaunot to?

1. Reizi sešos mēnešos ēnu ekonomikas ierobežošanas padomei sniegt atskaiti par progresu aktivitāšu izpildē
2. Gada progress tiks apkopots ikgadējā ēnu ekonomikas novērtējumā
3. Ik gadu atjaunot plānā iekļaujamo aktivitāšu apjomu, ar mērķi sasniegt plānoto rezultātu 2020.gadā

Vai plāns ir «pabeigts» dokuments?

Plāns ir atvērts dokuments un vienojoties par jaunām aktivitātēm, tās ir nekavējoties iekļaujamas plānā

Plāna pieejamība

Kurš ir Valsts iestāžu darba plāns ēnu ekonomikas ierobežošanai saimnieks?

Ēnu ekonomikas apkarošanas padome

Kur plānu atrast?

Finanšu ministrijas mājas lapa, sadaļa «Ēnu ekonomikas samazināšana»

http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/tautsaimniecibas_analize/tautsaimniecibas_analize/enu_ekonomika/23666-enu-ekonomika

Kā informēt sabiedrību par plāna uzdevumu izpildi un to papildināt vai precizēt?

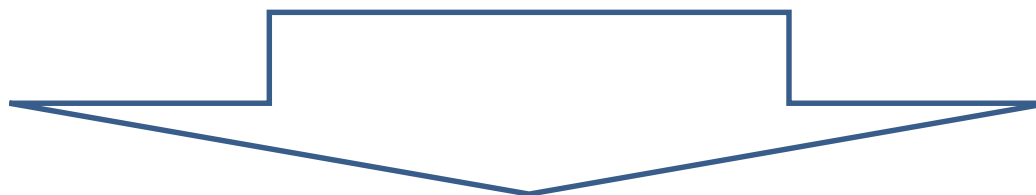
Atbildīgās iestādes nosūta informāciju uz e-pasta adresi: enuekonomika@fm.gov.lv

Finanšu ministrija aktualizē mājaslapā pieejamo informāciju

Apstrādāti vairāk kā **100** priekšlikumi

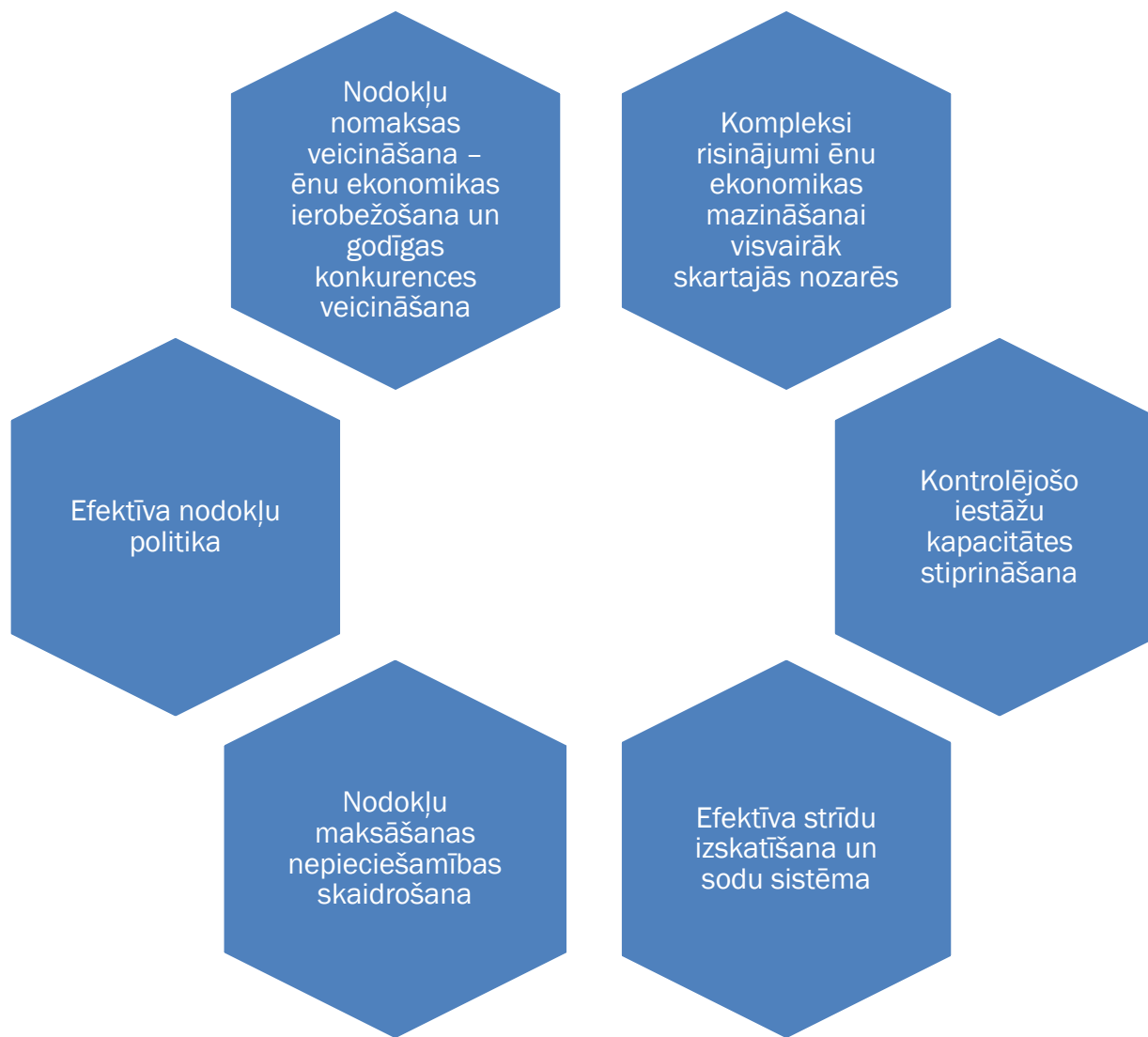
Ekonomikas ministrija; Finanšu ministrija; Iekšlietu ministrija; Labklājības ministrija; Satiksmes ministrija; Tieslietu ministrija; Veselības ministrija; Zemkopības ministrija; Ģenerālprokuratūra; Korupcijas novēršanas un apkarošanas birojs; Valsts darba inspekcija; Valsts ieņēmumu dienests; Valsts policija; Veselības inspekcija; Latvijas Darba devēju konfederācija; Latvijas Pašvaldību savienība; Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība; Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera; Izglītības ministrija; Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Plānā iekļauti **50** uzdevumi

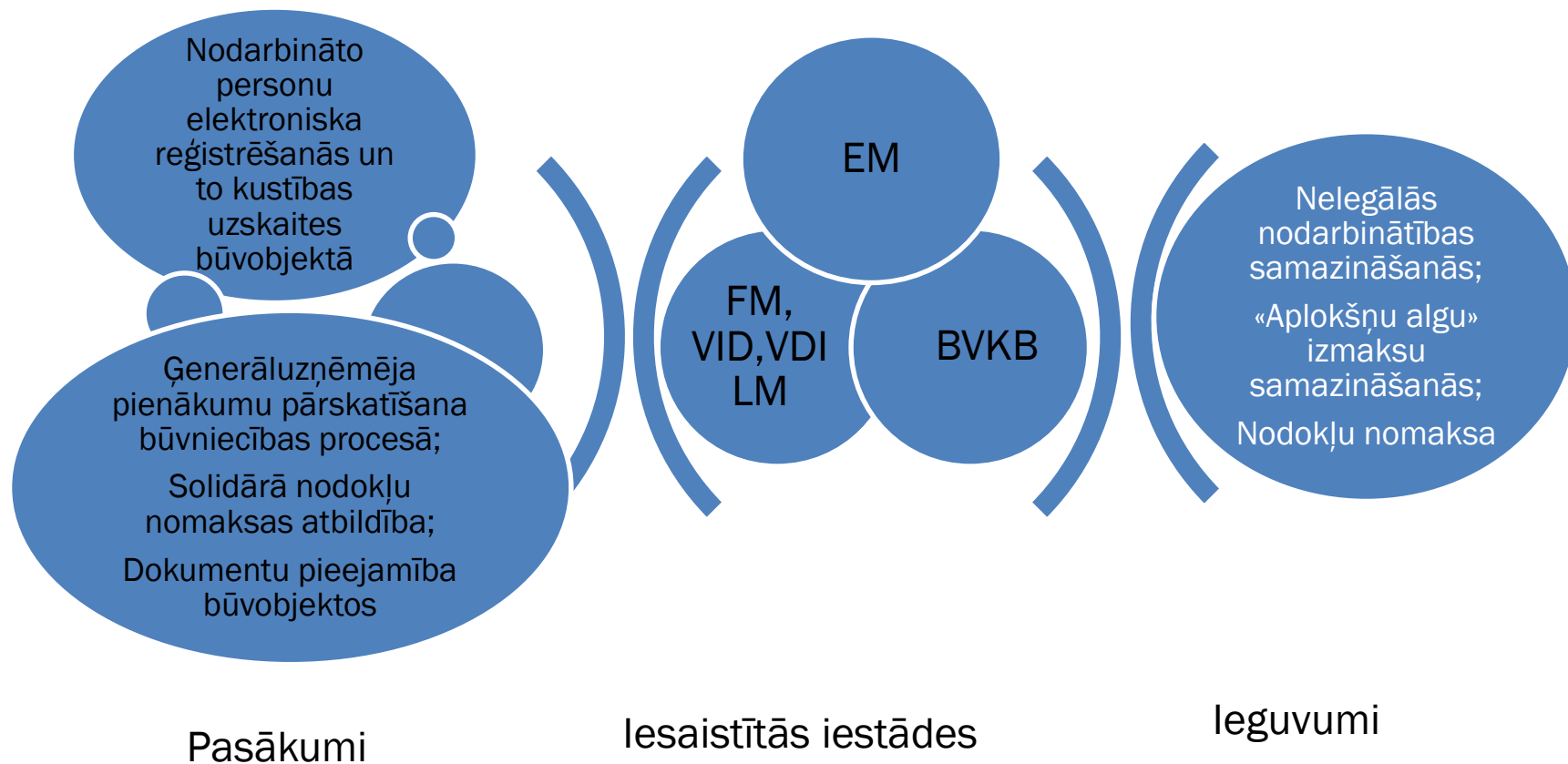

Valsts iestāžu darba plāna ēnu ekonomikas ierobežošanai 2016. – 2020.gadam galvenās komponentes

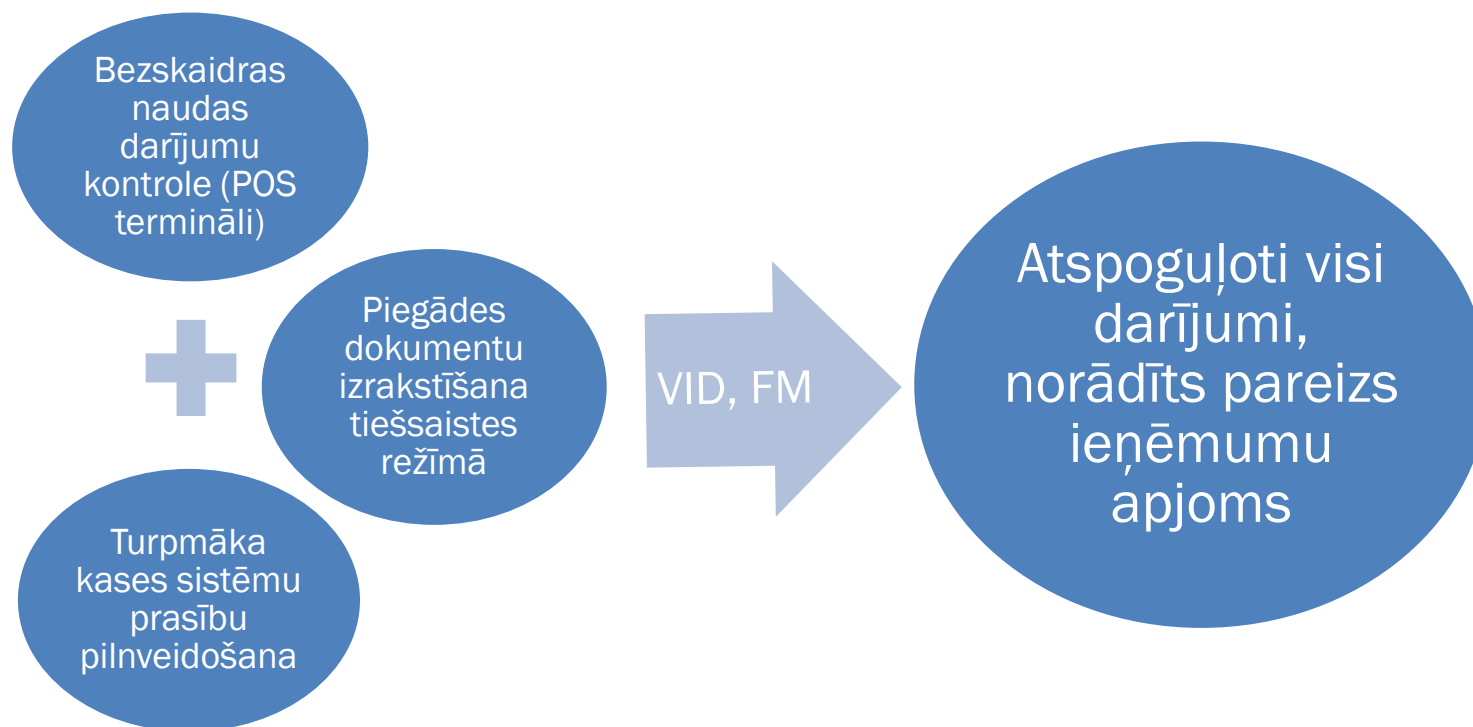

Būvniecības joma

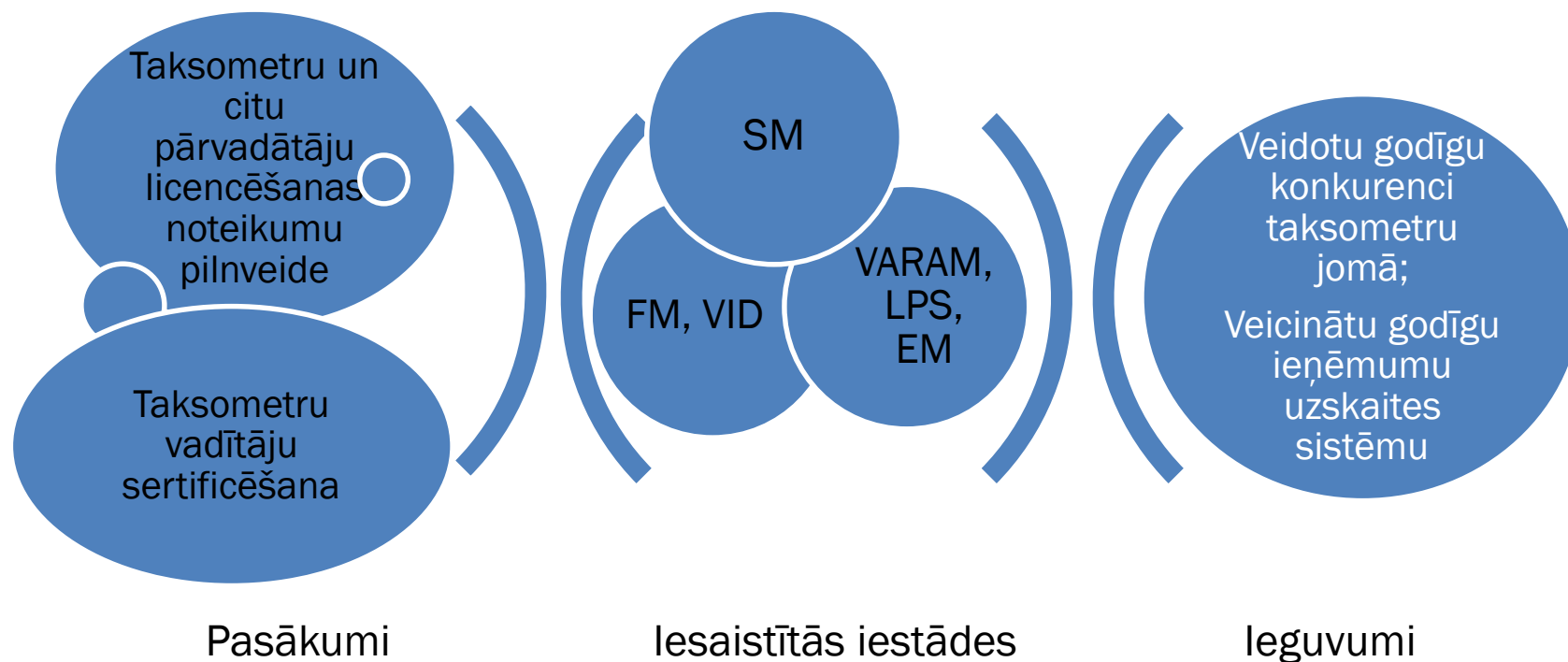

Tirdzniecība

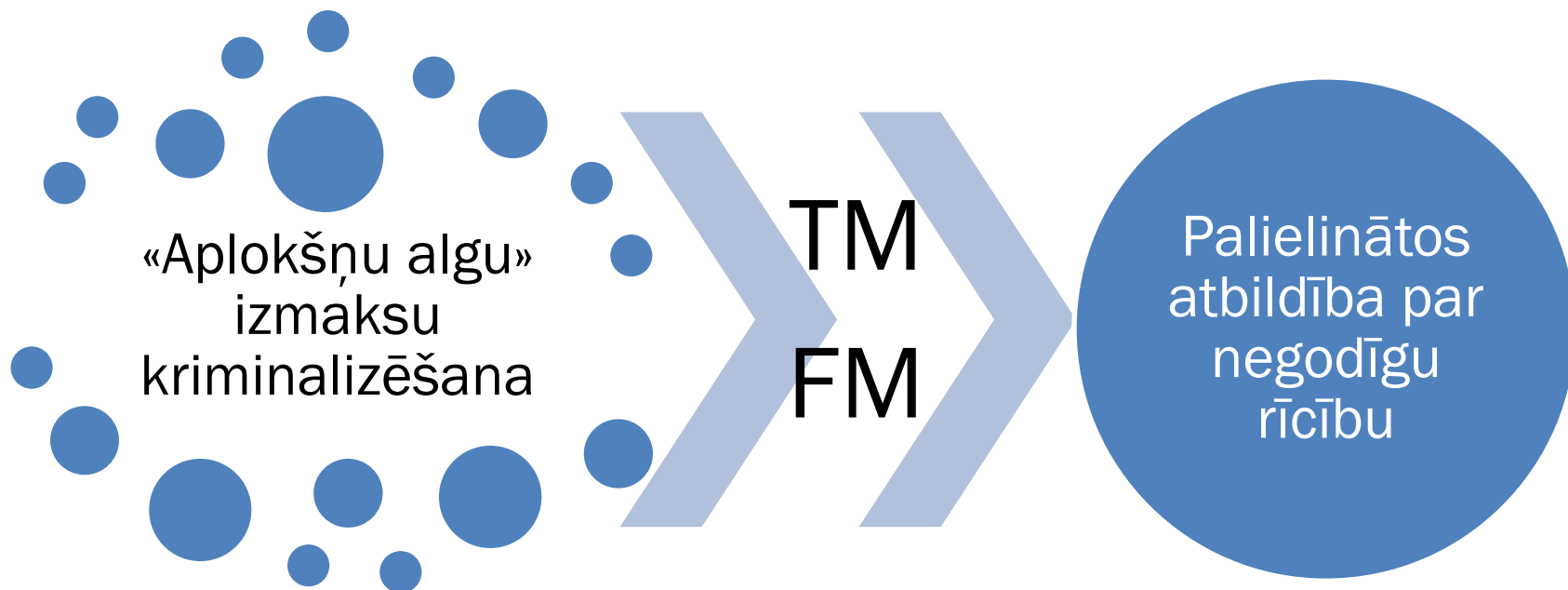

Transporta joma

Sodu sistēma

Komunikācija ar sabiedrību

Sociāli informatīvajā kampaņā «#Nomaksāt! Nevis nemaksāt!» izglītojam jauniešus par godprātīgas nodokļu nomaksas nozīmi. <https://www.fm.gov.lv/nomaksat/>

Citi valdības dokumenti, kuros iekļauti valsts iestāžu aktivitātes ēnu ekonomiku ierobežošanai

- Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020.gadam
- Valdības rīcības plāns
- Uzņēmējdarbības vides uzlabošanas pasākumu plāns 2014. – 2015.gadam
- Organizētās noziedzības novēršanas un apkarošanas plāns 2014. – 2016.gadam
- Latvijas kiberdrošības stratēģija 2014. – 2018.gadam
- Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības un nodrošināšanas pamatnostādnes 2015. – 2020. gadam
- Latvijas Republikas valsts robežas integrētas pārvaldības koncepcija 2013. – 2018.gadam
- Koncepcija par korupcijas risku samazināšanu valsts pārvaldes iestādēs un pašvaldībās

Ēnu ekonomikas apkarošanas padomes lēmuma projekts

1. Pieņemt zināšanai Finanšu ministrijas sagatavoto Valsts iestāžu darba plānu ēnu ekonomikas ierobežošanai 2016. – 2020.gadam.
2. Uzdot atbildīgajām iestādēm izpildīt Valsts iestāžu darba plānā ēnu ekonomikas ierobežošanai 2016. – 2020.gadam iekļautos uzdevumus noteiktajos termiņos.
3. Uzdot atbildīgajām iestādēm katrā Ēnu ekonomikas ierobežošanas padomes sēdē sniegt aktuālo informāciju par progresu Valsts iestāžu darba plānā ēnu ekonomikas ierobežošanai 2016. – 2020.gadam iekļauto uzdevumu izpildi.
4. Ēnu ekonomikas apkarošanas padomes locekļiem pēc nepieciešamības iesniegt Finanšu ministrijai jaunās iniciatīvas, par kurām panākta vienošanās atbildīgo iestāžu starpā, ievietošanai Finanšu ministrijas mājas lapā.